

Godišnji izvještaj o radu Savjeta za zaštitu životinja za period decembar 2023. godine do decembra 2024. godina

U skladu sa članom 46 i 47 Zakona o zaštiti dobrobiti životinja („Službeni list CG“, br. 14/08 i 47/15), Vlada Crne Gore je na sjednici od 12. jula 2023. godine donijela Odluku o izmjeni Odluke o osnivanju Savjeta za zaštitu životinja („Službeni list CG“, br. 80/23), kojom su imenovani novi članovi Savjeta, jer je prethodnom sazivu istekao mandat od pet godina, a koja je stupila na snagu 16.08.2023. godine.

Savjet za zaštitu životinja u skladu sa zakonom nadležan je za: praćenje razvoja naučnih i stručnih saznanja na području zaštite životinja i predlaganje načina poboljšanja zaštite životinja u Crnoj Gori; davanje stručnih mišljenja po pitanjima etike i zaštite životinja u postupcima upotrebe životinja za eksperimente; pružanje stručne i naučne podrške za unapređenje zaštite dobrobiti životinja; iniciranje donošenja, odnosno izmjena propisa za zaštitu dobrobiti životinja; dostavljanje izvještaja o stanju i zaštiti životinja pri vršenju eksperimenata i izvještaj o svom radu Vladi Crne Gore najmanje jednom godišnje; ostvarivanje saradnje sa nadležnim državnim organima, organima uprave i međunarodnim institucijama u oblasti razmjene naučnih i stručnih informacija; donošenje poslovnika o svom radu; i vršenje i drugih poslova u skladu sa zakonom i poslovníkom o radu.

Savjet treba da doprinese kreiranju ambijenta za sistemsko i opšte prihvatljivo rješenje za dalje unapređenje oblasti zaštite dobrobiti životinja na svim nivoima jer je briga o životinjama i dobrobiti životinja etičko, moralno i zdravstveno pitanje.

Savjet ima predsjednika i šest članova, koja svojim obrazovnim kvalifikacijama i profesionalnim angažmanom mogu da odgovore zahtjevima članstva u Savjetu za zaštitu životinja. Pet članova Savjeta je predloženo od strane Ministarstva, a jedan član je imenovan ispred nevladinog sektora koji se bavi zaštitom životinja.

U prethodnom periodu, održano je sedam sjednica Savjeta za zaštitu životinja:

1. Sjednica novog saziva Savjeta za zaštitu životinja održana je u prostorijama Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede dana 15. decembra 2023. godine, gdje se razmatralo o tome koliko je sada urađeno od strane lokalnih samouprava na polju implementacije Programa za kontrolu populacije napuštenih pasa sa akcionim planom koji je usvojila Vlada 15. jula 2021. godine, kojim su date jasne smjernice lokalnim samoupravama, u čijoj nadležnosti je kontrola populacije pasa, kao i sprovođenje mjera kontrole populacije pasa. Upućeni su dopisi svim lokalnim samoupravama kako bi se Savjet informisao šta je do sada urađeno po pitanju kontrole populacije pasa, da li su sve lokalne samouprave donijele Plan za kontrolu populacije pasa u skladu sa Programom za kontrolu populacije pasa u Crnoj Gori, kao i problemima u sprovođenju aktivnosti iz pomenutog plana.

Jedan od konkretnih predloga za realizaciju od strane Savjeta bila je izrada Plana o sprovođenju adekvatnih biosigurnosnih i ddd mjera, mjera karantiniranja i drugih mjera neophodnih za sprečavanja prenosa, odnosno smanjenje prevalence obolijevanja pasa od teških virusa usljed uvođenja novih životinja ili perzistentnosti već cirkulišućih virusa u okviru skloništa.

Takođe, razmatralo se rješavanje dugogodišnjeg zanemarivanja životinja za proizvodnju od strane vlasnika, odnosno problema lutajuće stoke u više opština Crne Gore, koji Savjet prioritizuje kao nešto što će u narednom periodu biti u fokusu rada Savjeta sa ciljem iznalaženja efikasnog i trajnog rješenja u cilju zaštite životinja, ljudi i životne sredine. Kako je jedna od osnovnih prepreka u rješavanju ovog problema nepostojanje uslova za smještaj sklonjenih ili oduzetih životinja, kao i ograničenje mogućnosti za dalje postupanje sa njima, Savjet je predložio da se razmotri izgradnja skloništa u kojima će se životinje u ovakvim slučajevima smještati do završetka potrebnih ispitivanja za utvrđivanje zdravstvenog statusa i donošenje odluke o daljem postupanju sa njima. Neki predlozi daljeg postupanja bili bi dodjela socijalizovanih i neagresivnih životinja socijalno ugroženim porodicama iz seoskih područja u Crnoj Gori.

2. Na drugoj sjednici koja je održana 25. decembra 2023. godine u prostorijama Ministarstva poljoprivrede šumarstva i vodoprivrede posebna pažnja posvećena je pitanju Programa za kontrolu populacije pasa sa Akcionim planom, kao i problemima za sprovođenje aktivnosti iz pomenutog plana. Poslati su dopisu svim lokalnim samoupravama sa rokom da do 15. januara 2024. godine informišu Savjet o preuzetim aktivnostima. Takođe, razgovaralo se o bolesti afričke kuge svinja koja trenutno predstavlja najveću prijetnju sektoru svinjarstva Crne Gore i populaciji divljih svinja, uzimajući u obzir nezaustavljivo širenje ove bolesti evropskim kontinentom, način prenošenja i širenja, nepostojanje vakcine kao ni efikasne terapije protiv ove bolesti. U cilju sprečavanja pojave i ranog otkrivanja, sprovode se aktivnosti koje su usmjerene na prevenciju odnosno na mjere za sprečavanje pojave, kao i pojačani nadzor domaćih i divljih svinja i rigorozna kontrola uvoza svinja i proizvoda dobijenih od svinja na graničnim inspekcijskim mjestima. Takođe, Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove nastavila je sa održavanjem radionica i obuka za veterinare, lovce i držaoce svinja, raspodjelom brošura i informativnog materijala. Sprovedena je kampanja „Stop afričkoj kugi svinja“ koju četvrtu godinu zaredom sprovodi EFSA (Evropska agencija za bezbjednost hrane). Jedina efikasna mjera za sprečavanje unosa virusa ove bolesti je visok nivo biosigurnosnih mjera na farmama, klanicama i u lovištima kao i kontrola na graničnim inspekcijskim mjestima.
3. Na trećoj sjednici koja je održana 12. marta 2024. godine u prostorijama Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, razgovaralo se o pristiglim dopisima od strane lokalnih samouprava po pitanju Programa za kontrolu populacije pasa u Crnoj Gori. Od 25 lokalnih samouprava u Crnoj Gori, u toku januara, februara i marta mjeseca Savjetu je pristiglo 9 odgovora (Podgorica, Nikšić, Bijelo Polje, Kotor, Tivat, Rožaje, Mojkovac, Kolašin i Žabljak), dok su izostali odgovori 16 lokalnih samouprava. Savjet je uputio urgenciju lokalnim samoupravama koje nijesu odgovorile na predmetne dopise i zaključio da lokalne samouprave veoma malo posvećuju pažnju ovoj oblasti. Pored toga što su sa nivoa države i Savjeta za zaštitu životinja

obezbjede sve pretpostavke za kvalitetno upravljanje napuštenim životinjama, posebno psima, nema dovoljno interesovanja na lokalnom nivou.

4. Na četvrtoj sjednici Savjeta koja je održana 02. aprila 2024. godine, u prostorijama Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove razmatrali su se planovi za kontrolu populacije pasa Opštine Bijelo Polje i Kotor, date su preporuke i komentari za unapređenje dokumenta i proslijeđeni navedenim opštinama. Takođe, na poziv Savjeta sjednici je prisustvovao italijanski diplomata, kako bi Savjet informisao o situaciju trovanja vlasničkih pasa i pokretanju procedura kod policije i tužilaštva. Savjet je uputio dopis i inicijativu direktoru Uprave policije Crne Gore, te skrenu pažnju na nesavjestan rad službenika Uprave policije, lakog odbacivanja postupanja po službenoj dužnosti za učinjena krivična djela, te neadekvatnog tretiranja stranih diplomata na misiji u našoj državi.
5. Peta sjednica Savjeta održana je 02. avgusta 2024. godine, u prostorijama Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove gdje je članovima Savjeta dostavljen Nacrt priručnika sanitacije i upravljanja epidemija u skloništima za napuštene životinje, na saglasnost. Razgovaralo se o inicijativama Opštine Nikšić za povjeravanje dijela poslova organa uprave nadležnog za poslove u oblasti veterine, odnosno inspekcijskog nadzora Komunalnoj policiji Opštine Nikšić, kao i o neophodnim mjerama potrebnim za olakšanje udomljavanja kućnih ljubimaca (pasa i mačaka) u zemljama EU (bez titar testa). Povodom ove inicijative održan je sastanak predstavnika nadležnih institucija i zaključeno da se u saradnji sa Zajednicom opština Crne Gore, Ministarstvom javne uprave i Upravom za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, kroz izmjene Zakona o zaštiti dobrobiti životinja pronađu pravni mehanizmi za prebacivanje dijela nadležnosti uprave zadužene za poslove u oblasti dobrobiti životinja na organe lokalnih samouprava.
6. Šesta sjednica Savjeta održana je 23. oktobra u prostorijama Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove na kojoj su prisustvovali predstavnici Opštine Bijelo Polje povodom usvajanja Programa za kontrolu populacije pasa na teritoriji Opštine Bijelo Polje. Takođe, postupalo se po inicijativi Nacionalnog parka Biogradska gora, a koji se odnosi na rješavanje problema napada pasa litalica, kako na zaposle tako i posjetioce pomenutog parka. Savjet je sačinio dopis u uputio apel Opštini Kolašin, budući da se navedeni lokalitet nalazi na teritoriji pomenute opštine. Takođe, Savjet je pripremio odgovore na inicijativu NVU Društvo za zaštitu životinja „Ruka-Šapi“ koje su predate Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i Upravi za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, a odnosile su se na nadležnosti koje prati Savjet za zaštitu životinja.

7. Na sedmoj sjednici Savjeta koja je održana 06. decembra 2024. godini otpočelo se pripremom godišnjeg izvještaja o radu Savjeta za zaštitu životinja, koji razmatra i usvaja Vlada Crne Gore. Takođe, upućen je dopis Specijalnoj veterinarskoj laboratoriji u vezi sa dostavljanjem podataka o stanju i zaštiti životinja pri vršenju eksperimenata. Savjet je razmatrao i dao komentare na Nacrt plana za kontrolu populacije pasa na teritoriju Opštine Herceg Novi.

Tokom rada Savjeta poseban akcenat stavljen je na sljedeće teme:

Realizacija izrade lokalnih planova u skladu sa Programom za kontrolu populacije pasa u Crnoj Gori sa akcionom planom

Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj 15. jula 2021. godine usvojila Program za kontrolu populacije pasa sa Akcionim planom, na predlog Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede - Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove. Zaključkom Vlade Crne Gore od 29. decembra 2023. godine broj 08-312/23-5764/2 date su preporuke lokalnim samoupravama da najkasnije do I kvartala 2024. godine, donesu lokalne planove za kontrolu populacije pasa za područje svoje uprave koji moraju biti usklađeni sa zakonskim okvirom i Programom, sprovodeći mjere i aktivnosti, dok se Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove obavezuje da o realizaciji aktivnosti izvještava Vladu jednom godišnje, a najkasnije do 30. juna tekuće godine za prethodnu godinu o realizaciji donijetog Programa.

Na osnovu pomenutog zaključka sledeće opštine Nikšić, Kotor, Tivat, Bijelo Polje. U proceduri usvajanja je plan Opštine Herceg Novi.

Članovi Savjeta obišli su skloništa za napuštene životinje (kućne ljubimce) u Nikšiću i Beranama. Tokom posjete zaključeno je da treba raditi na unapređenju postojećih uslova u skloništima, naročito u dijelu podizanja svijesti i obuci zaposlenih u skloništima.

Priručnik sanitacije i upravljanja epidemijama u skloništima za napuštene životinje

Crna Gora je država sa višedecenijskim izrazitim problemom nezbrinutih i bezdomnih životinja. Ovo je problem kom je neophodno pristupiti multidisciplinarno, multiinstitucionalno, uz asistenciju i pomoć civilnog sektora uključenog kroz NVO organizacije, udruženja i društva. Uz takav pristup, te jasno određene odgovornosti, zadatke i ciljeve, a definisana jasna vremenska ograničenja i rokove, može se doći do rešenja ovog problema sasvim, ili do zadovoljavajućeg nivoa. Za to, neophodno je da svaka karika lanca funkcioniše besprekorno i odgovorno se odnosi prema delegiranim zadacima i rokovima.

Međutim, kada formirana skloništa postoje, bilo da su odgovornost lokalnih samouprava, fizičkih lica ili nevladinih udruženja, mimo same strukture i postojanja, važno je da imaju funkcionalnost i uspostavljen sistem koji će uspješno prepoznavati rizike, te u slučaju pojave bolesti pravovremeno ih otkriti, suzbiti i iskorijeniti. Zato je neophodno nivo zdravstvene zaštite i njege životinja držati zadovoljavajuće visoko, a samim tim zadovoljiti dobrobit životinja i poboljšati im kvalitet života tokom boravka u skloništu.

Ovaj priručnik nastoji da informiše korisnika o dobrim praksama, neophodnim procedurama i aktivnostima, koje moraju biti prilagođene svakom pojedinačnom skloništu u skladu sa potrebama, infrastrukturu i kapacitetima. Izgrađena skloništa, kao i buduća, prave se u skladu sa aktuelnim zakonodavstvom, pa bi infrastrukturno morala imati zadovoljavajuće uslove, u kojima bi ovaj priručnik našao svoju praktičnu primjenu i bio implementiran na adekvatan način.

Autor priručnika, Milan Rogošić, doktor veterinarske medicine i specijalizant Sanitacije i biosigurnosti sa zaštitom životne sredine i doktorand na Fakultetu veterinarske medicine u Beogradu i članovi Savjeta za zaštitu životinja, zaključili su da ovakav priručnik ne postoji u Crnoj Gori, a čini se i regionu, te je na jednoj od sjednica odlučeno da se izradi, u nadi da će ovakav dokument biti od pomoći mnogima da uspostave jasne protokole u okviru postojećih i budućih skloništa, u skladu sa infrastrukturu, mogućnostima i važećim propisima.

U priručniku je naročito pažnja posvećena tretmanu pasa i mačaka u skloništu, njihovoj zdravstvenoj zaštiti i dobrobiti, sanitacija i kontrola štetočina, vakcinacija i imunizacija i kontrola izbijanja epidemija. Priručnik će biti objavljen početkom 2025. godine i dostavljen lokalnim samoupravama, registrovanim skloništa i drugim zainteresovanim licima.

Lutajuća stoka, izraziti i kontinuirani problemi pojedinih opština

Savjet je kao i na prethodnim sjednicama razmatrao, sada već kontinuirani, problem lutajuće stoke u više opština u Crnoj Gori kao nešto za šta se mora naći trajno i efikasno rješenje u cilju zaštite životinja, ljudi i životne sredine. Osnovnih prepreka u rješavanju ovog problema je nepostojanje infrastrukturnih uslova za smještaj sklonjenih ili oduzetih životinja, kao i ograničene mogućnosti za dalje postupanje sa njima.

Aktuelni problem jesu domaće svinje koje se kreću slobodno po teritoriji opštine Cetinje, suprotno aktuelnoj Naredbi za sprečavanje pojave, otkrivanje, suzbijanje i iskorjenjvanje zarazne bolesti afrička kuga svinja („Sl. list CG“, broj 19/24), te problematično sa aspekta dobre poljoprivredne prakse, etike, a naročito nakon pojave prvih slučajeva afričke kuge svinja u Crnoj Gori.

Tokom februara 2024. godine, predstavnici Savjeta, Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede održali su sastanak sa predstavnicima opština Tivat, Budva i Bar na kojem je dogovoren sistemski pristup rješavanja stoke, a po potrebi formiranja Koordinacionog tima koji će se baviti rješavanjem problema lutajućih životinja, kako u primorskom tako i u sjevernim opštinama.

Početkom marta mjeseca sprovedena je akcija hvatanja više grla lutajuće stoke sa teritorije Opštine Budva, kao rezultat održanog sastanka u ministarstvu.

Savjet je uputio apel nadležnim službama i institucijama da ovom problemu pristupe profesionalno i u skladu sa svojim nadležnostima. Takođe, Savjet je preporučio lokalnim samoupravama da, samostalno ili u saradnji sa graničnim opštinama, obezbijede adekvatne prostore i uslove za privremeno držanje i karantiniranje oduzetih životinja do daljeg postupanja i njihovog trajnog zbrinjavanja. Trenutno, na teritoriji opština Ulcinj postoji objekat za smještaj napuštenih životinja za proizvodnju, koji se koristi za trenutno zbrinjavanje do odlučivanja o daljim postupcima sa istim.

Trovanja pasa za koja policija ne pokreće postupak po službenoj dužnosti

Savjet je kontaktiran je od strane kolega iz Specijalističke veterinarske laboratorije, a na molbu držalaca pasa, te obaviješten da u Upravi policije i tužilaštvu vlasnici otrovanih životinja nailaze na narazumijevanje i odbijanje pokretanja postupka kada je ovo krivično djelo u pitanju. Naime, za ove životinje postoje izvještaji doktora veterinarske medicine koji govore o sumnji na trovanje. Dodatno, urađena je obdukcija i patološki nalaz je ukazao na visoku vjerovatnoću da se radi o trovanju. Držaoći životinja u pitanju, iz policije su informisani da tužilaštvo neće pokrenuti slučaj sve dok ne donesi nalaz Centra za ekotoksikološka ispitivanja (CETI) da je izolovan otrov kojim je životinja ubijena.

Imajući u vidu visinu koštanja ove usluge u CETI-ju, te da se krivična prijava podnosi protiv NN lica, a da patološki nalaz sam po sebi, u skladu sa dobrom stručnom praksom, ukazuje na izuzetno visoku vjerovatnoću da je trovanje u pitanju, Savjet je mišljenja da je patološki nalaz dovoljan dokaz za pokretanje postupka.

Obraćanja civilnog sektora

Savjetu je tokom 2024. godine upućeno više zahtjeva i inicijativa od strane nevladinih organizacija, udruženja, kao i građana na koje je blagovremeno odgovoreno.

Zaključci i preporuke:

- Savjet će nastaviti da prati aktivnosti na sprovođenju programa za kontrolu populacije pasa sa akcionim planom, sa posebnom pažnjom na izradu i realizaciju lokalni planova;
- Savjet će nastaviti da upućuje inicijative lokalnim samoupravama da izgrade skloništa za napuštene proizvodne životinje, te da postupaju u skladu sa zakonskim obavezama;
- Savjet će biti na raspolaganju svim zainteresovanim stranama za implementaciju Priručnika sanitacije i upravljanja epidemijama u skloništima za napuštene životinje;
- Neophodno je raditi na podizanju svijesti javnosti o obavezama i odgovornostima iz oblasti zaštite dobrobiti životinja, naročito u dijelu odgovornog vlasništva;
- Intenzivno sprovoditi kaznenu politiku protiv neodgovornih vlasnika i njihovih postupaka sa životinjama.